

Nr 122.

Av herrar **Petersson** i Lerbäcksbyn och **Lilliecreutz**, om statsbidrag till stenbrytning och stenröjning å särskilt stenbunden åkerjord.

Bland åtgärder till näringslivets förkovran, som staten stöder med bidrag eller lån, intaga de som avse odling och grundförbättring av jord sedan länge och med rätta en bemärkt plats. Det gäller nämligen här arbeten av grundläggande ekonomisk och social betydelse för hela folket, avseende såväl skapande av nya hem vid jorden som vidgande och stärkande av grunden för redan bestående jordbrukarhem. Förutom bidragen och lånen till torrläggning av kulturvärdig mark samt lånen ur de två nyodlingsfonderna (den allmänna och den norrländska) hava vi i det senare hänseendet att nämna premieringen av mindre odlingsföretag och långivningen ur täckdikningslånefonden. Genom beslut av förra årets riksdag har härtill kommit bidrag från särskilt anslag till nyodling och betesförbättring å ofullständigt jordbruk (kungl. kungörelsen nr 206 den 20 maj 1927), och numera föreligger förslag av 1925 års kolonisationssakkunniga, att staten skall vidga egna-hemslåneverksamheten till att jämväl avse »tilläggskolonisation», d. v. s. nyförvärv av jord för utvidgning av sådana ofullständiga jordbruk, som huvudsakligen på grund av ringa areal åker eller annan produktiv jord icke giva erforderlig utkomst av jordbruket. Slutligen lämnas sedan åtskilliga år i förening med egnahemslån för jordbruksändamål bidrag till bl. a. nyodling (s. k. premielån).

I nära sammanhang med dessa, av ett livligt intresse bland landets jordbrukare omfattade åtgärder står — särskilt inom vissa delar av landet — ett odlings- och grundförbättringsarbete, som äger förutsättningar att efter hand medföra avsevärda fördelar i ökat såväl brutto- som nettoutbyte från nu bristfälligt odlad jord; vi mena *stenbrytning och stenröjning av särskilt stenbunden åkerjord*, ett arbete, som inom vissa bygder är ytterst välbehöfligt och som blir mer och mer påkallat, ju mer jordbrukstekniken går framåt. När det gäller att söka stärka den ekonomiska grunden för svaga mindre jordbruk, torde för ifrågavarande bygder knappast något arbete ligga närmare till hands eller bliva mera fruktbart än detta, vilket sålunda skulle innebära fullföljande av det odlingsarbete, som våra förfäder frejdigt tagit sig an även där, varest naturen bjudit avsevärda hinder, men som de av såväl ekonomiska som måhända än mer av tekniska skäl icke förmått fullfölja därhän, att nutida odlingskrav kunna anses fyllda.

Borttagandet av jordfasta stenar ur åkrarna innebär i och för sig en ingalunda föraktlig nyodling genom den åkerareal, som därmed vinnes, men denna arealökning skulle kanske ofta ställa sig allt för dyr, om icke samtidigt vissa andra fördelar vunnes, fördelar som i själva verket torde få anses såsom röjningsarbetets huvudändamål. De bestå uti att arbetet går fortare och lättare å den stenfria åkern samt kan utföras bättre och med användande av därtill passande maskiner och redskap; att bl. a. såningsmaskin kan användas vid sådd och skördemaskin vid skörd och mänsklig arbetskraft sålunda inbesparas; att ogräshärdar avlägsnas ur åkern i och med de fasta stenarna, kring vilka bl. a. rotogräsen pläga frodas i de svåråtkomliga gräskanterna; att åkrarna få ett bättre utsende, att svackor och ojämnheter komma mer till synes och sålunda lättare kunna avlägsnas m. m. Den utveckling och förbättring såväl kvantitativt som kvalitativt, som stenbrytningen sålunda medför, är för flertalet fall högst avsevärd, och för bygder eller gårdar, där möjligheterna i övrigt att vidga åkerarealen äro små eller inga, får den en alldeles särskild betydelse.

Av skäl, som framgå av det nu anförda, anse vi, att bland statsåtgärderna till utvidgning av ofullständiga jordbruk och till grundförbättring av bristfälligt odlad jord bör inordnas *lämnande av bidrag även för stenbrytning och stenröjning av särskilt stenbunden åkerjord*. Att behov av hjälp härför föreligger, kan ej betvivlas, ty de trakter av landet, som det härvidlag främst gäller, utmärka sig i allmänhet för karghet och för knappa resurser hos småbrukarna, vilka dessutom i regel torde hava ringa möjlighet att utnyttja den övriga för »normala» bygder främst avpassade statshjälpen. Statsbidrag för här angivna ändamål skulle därför säkerligen bliva till mycket stort gagn. De relativt små summor, som det här kan komma att röra sig om, finge helt visst en från nationalekonomisk synpunkt sett god användning, så mycket mera som goda tekniska hjälpmedel nu finnas att tillgå för stenborttagningen, nämligen dels mycket effektiva sprängämnen och dels enkla, starka mekaniska stenbrytare eller stenlyftare. Om statsbidrag lämnades med intill hälften av beräknad kostnad — såsom vid premiering av mindre odlingsföretag, vid nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk och vid lämnande av premielån — borde avsevärda stenröjningsarbeten kunna utföras per år för relativt ringa statsutgift, om det hela organiseras på lämpligt sätt.

Bidragslämnandet torde böra handhas av hushållningssällskapen, liksom beträffande bl. a. de merberörda bidragen till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk. Enklast och lämpligast vore att genom viss ändring av den ovan angivna kungörelsen (nr 206 år 1927) anknyta det av oss här föreslagna bidragslämnandet till statsåtgärderna för nyodling och betesförbättring. Bestämmelserna för dessa torde i huvudsak kunna följas utan vidare, bl. a. att bidrag lämnas endast till innehavare av gårdar med högst 10 hektar åker; självfallet bör dock en avsevärd förenkling kunna vidtagas beträffande arbetsplaners uppgörande etc., när det gäller relativt små arbeten. Av vikt torde vara, att hushållningssällskapen taga sig an organiserandet av arbetet på bästa sätt — sär-

skilt i början tills nödig rutin vunnits. Vandringsrättare och eventuellt arbetsförmän — i likhet med täckdikningsförmännen — torde kunna göra stor nytta härvid. Åt dem böra kunna anförtros att uppgöra arbetsplaner och kostnadsförslag för vanliga mindre fall. Genom uppgörelse med sprängämnesfirmor torde hushållningssällskapen kunna utverka förmånliga pris för behövlige sprängämnen; gemensamhetsköp av stembrytare (s. k. stubbrytare) och anskaffande för uthyrning av motordrivna borrhaskiner äro andra tänkbara föranstaltningar till effektivitetens höjande.

Det är oss icke möjligt att anföra någon på utredningsmaterial stödd siffra för det belopp statsmedel, som skäligen borde anvisas per år för här ifrågasvarande ämndamål. Vi hålla före, att man för ett första försöksår bör kunna nöja sig med 50,000 kronor, och i enlighet med vad ovan sagts anse vi, att beloppet i fråga lämpligen bör kunna tagas ur anslaget till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, helst om detta anslag, såsom vi i annat sammanhang hemställt om, höjes väsentligt utöver vad Kungl. Maj: t föreslagit.

På grund av vad vi sålunda anfört, tillåta vi oss föreslå,

att riksdagen ville *dels* besluta sådan ändring i gällande grunder för statens anslag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, att bidrag må kunna utgå jämväl för stembrytning och stenröjning å särskilt stembunden åkerjord, *dels* medgiva, att ur det anslag, som av riksdagen kan komma att för nästa budgetår beviljas till nyodling och betesförbättring, må för utlämnande under år 1929 av statsbidrag till stembrytning och stenröjning å särskilt stembunden åkerjord användas ett belopp av 50,000 kronor.

Stockholm den 18 januari 1928.

Birger Petersson.

Fabian Lilliecreutz.
